

## Advies over zorgcoördinatie in het basisonderwijs

### **1 Situering**

Het decreet 'gelijke onderwijskansen I' bepaalt dat scholen jaarlijks bijkomende uren zullen krijgen voor het voeren van een zorgbeleid. Deze uren zijn bestemd voor initiatieven inzake de preventie en remediëring van ontwikkelings- en leerachterstanden en/of voor de begeleiding inzake socio-emotionele problemen en/of voor het gericht differentiëren in het curriculum. De zorguren worden vanaf september 2003 toegekend binnen de beschikbare begrotingskredieten en op basis van het aantal regelmatige leerlingen. In de begroting van 2003 is 6,125 miljoen euro voorzien. Op kruissnelheid (2004) zal de maatregel 24,5 miljoen euro kosten.

In de 'Visienota onderwijslandschap basisonderwijs' wordt een eerste invulling gegeven aan de opdracht van de zorgcoördinatie. De minister tekent drie grote terreinen uit voor elk lokaal zorgbeleid: (1) de coördinatie van de zorg op het niveau van de school en van de scholengemeenschap, (2) het ondersteunen van het handelen van de leerkracht en (3) de begeleiding van leerlingen.

De Raad Basisonderwijs nam in het advies over de visienota onderwijslandschap basisonderwijs<sup>1</sup> reeds een beperkt aantal standpunten over zorgcoördinatie in. Deze situeerden zich vooral op het beleidsrelevante vlak. Een werkgroep van de Raad Basisonderwijs werkte verder aan de thematiek en concentreerde zich nu ook op praktijkrelevante aspecten. Dit advies richt zich dus zowel tot de overheid als tot het ruime werkveld.

De Raad Basisonderwijs besprak en finaliseerde het ontwerpadvies op 15 januari 2003 in aanwezigheid van 20 stemgerechtigde leden. 18 leden keurden het advies goed, 2 leden onthielden zich.

### **2 Algemene bemerkingen**

Vanaf 1 september 2003 zal elke basisschool voor het eerst over een (minimaal) aantal zorguren beschikken. De raad stelt uitdrukkelijk dat het aantal toegekende uren voor zorgcoördinatie substantieel moet zijn, anders kunnen de vele opdrachten onmogelijk worden uitgevoerd. De raad heeft terzake vragen bij de omvang van het budget dat is voorzien.

De raad staat positief tegenover het feit dat het toekennen van de uren zorgcoördinatie, wordt losgekoppeld van het behoren tot een scholengemeenschap. De raad pleit ook voor een zo groot mogelijke autonomie voor de scholen, bij de specifieke invulling van de toegekende uren. De visie op leerlingenzorg is hierbij richtinggevend. Iemand de functie van zorgcoördinator toekennen, is hier maar één van de mogelijke keuzes. Ook andere opties, zoals het werken met een zorgteam, zijn mogelijk. Het aantal beschikbare zorguren en de specifieke noden van de leerlingenpopulatie zullen in eerste instantie richtinggevend zijn

---

<sup>1</sup> RBO/DPI/ADV/003 van 28 november 2002

voor de keuzes die scholen zullen maken over de specifieke invulling van de zorguren. Ook de aanwezige deskundigheid in het lerarenteam zal de keuzes mee beïnvloeden. De Raad Basisonderwijs opteert er daarom in deze tekst voor om steeds over de invulling van de uren zorgcoördinatie te spreken en niet over de invulling van de functie van de zorgcoördinator.

De raad pleit ervoor dat elke school een eigen visie op zorgbeleid uittekent. Alle beschikbare uren dienen in deze visie op leerlingenzorg te worden gekaderd. Vanuit deze visie krijgt elk van deze 'soorten uren' een specifieke invulling. Hierbij mag enerzijds geen 'hokjesmentaliteit' ontstaan tussen de verschillende zorguren. Anderzijds mag men toch de specifieke focus van de zorguren, gelinkt aan de doelgroep, niet uit het oog verliezen.

De raad wijst erop dat men zal moeten investeren in deze (andere) visie op onderwijs. Ze vergt immers een mentaliteitswijziging van het onderwijs, maar ook van de hele maatschappij. Schoolteams die geloven en vertrouwen hebben in de mogelijkheden van elke kind, en hier ook 'op maat' aan werken, stoten soms op onbegrip van ouders en van een prestatiegerichte samenleving. Het 'kunnen lezen tegen kerstmis' is een duidelijk voorbeeld van een onterechte (maar hardnekkige) druk die in het eerste leerjaar aan kinderen en leraren wordt opgedrongen en waar kinderen en scholen ook nog steeds op worden afgerekend. Een goede communicatie tussen school en ouders kan de manier van werken van de school beter afstemmen op de verwachtingen van de ouders en de maatschappij.

### **3 Aandachtspunten voor een goede zorgcoördinatie**

De raad formuleert in dit deel een aantal belangrijke aandachtspunten voor een goede zorgcoördinatie. Hiermee wil de raad de schoolteams en alle betrokken participanten uitnodigen om grondig na te denken over een inhoudelijke en organisatorische invulling van zorgcoördinatie 'op maat van de (betrokken) school'. Gezien de verschillende startpositie van onze Vlaamse basisscholen is het onmogelijk om een model voorop te stellen. De raad gaat ervan uit dat elke school op een autonome manier invulling geeft aan zijn zorgbeleid. De aandachtspunten die volgen bieden inspiratie en zijn een handreiking om hier met alle betrokkenen op een degelijke en verantwoorde manier aan te werken.

#### **3.1 Het ontwikkelen van een gelijkgerichte visie**

Het gelijke onderwijskansenbeleid van de overheid is een beleid voor alle kinderen. In een eerste fase werd gefocust op kinderen die het omwille van hun sociale, economische of culturele achtergrond moeilijk hebben op school. 1939 basisscholen ontvingen hiervoor op 1 september 2002 een pakket aanvullende GOK-lestijden. Na dit overgangsjaar zullen nog 1801 scholen over GOK-lestijden beschikken.

In een tweede fase worden aan alle basisscholen zorguren toegekend die vooral bedoeld zijn voor kinderen die omwille van leerstoornissen, emotionele problemen, of welke reden ook gedurende korte of langere termijn extra zorgen vragen. "Deze gefaseerde invoering mag echter geen versnipperde aanpak in de scholen induceren. Integendeel, waar ik op termijn naartoe wil is een globale zorgaanpak in elke basisschool..."<sup>2</sup>.

##### **3.1.1 Verantwoordelijkheid van heel de school**

In zijn rapport 'Evaluatie van het project zorgverbreding in het basisonderwijs' stelt het HIVA: "Een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle integratie van zorgverbreding in de organisatie en activiteiten van de school, blijkt te zijn de eensgezindheid binnen het

---

<sup>2</sup> Visienota onderwijslandschap basisonderwijs, blz. 11

leerkrachtenteam en de directie over de inhoud en zinvolheid van de verschillende actieterreinen van zorgverbreding.”<sup>3</sup>

Het realiseren van gelijke kansen en het zorgbreed werken is inderdaad de verantwoordelijkheid van heel de school. Het volledige schoolteam dient daarom te worden betrokken bij het uitwerken van een gelijkgerichte visie op zorgbreed onderwijs. Deze visie zal in nauwe relatie staan tot het pedagogisch project van de school en hierin moeten worden gekaderd. Zij moet gedragen worden door het schoolteam. Zij dient als inspiratiebron en biedt een inhoudelijk kader voor het ontwikkelen van een pedagogisch-didactische lijn.

Onderzoek toont aan dat een door het team gedragen onderwijsvisie geen garantie is voor de kwaliteit van de geleverde zorg. Veel scholen hebben immers een gedeelde onderwijsvisie, maar de zorg wordt niet altijd consistent volgens de oriëntatie ingericht. Niet de overeenstemming in teamvisie, maar de opvatting van de individuele leraar blijkt doorslaggevend te zijn<sup>4</sup>. Er is dus meer nodig dan een gelijkgerichte visie: de visie moet ook worden geëxpliciteerd in concrete verwachtingen en werkwijzen. Dit houdt m.a.w. ook een concreet engagement in van alle betrokkenen.

Een gelijkgerichte visie komt best tot stand in overleg of na samenspraak met zoveel mogelijk betrokkenen. Het schoolteam is hier uiteraard de eerste betrokken partij. In tweede instantie kan ook een dialoog worden aangegaan met de ouders, het CLB en andere partners. Hierbij dient men natuurlijk rekening te houden met de mogelijkheden van de betrokkenen. Wanneer zij echter bij dit overleg worden uitgenodigd en er een actieve rol in kunnen spelen, zal dit voor een breder draagvlak zorgen en op die manier de zorginitiatieven op een positieve manier ondersteunen. De gangbare schoolcultuur zal allicht bepalen of naast het schoolteam nog andere actoren worden aangesproken. De directeur speelt hierin als schoolleider een belangrijke motiverende en stimulerende rol.

### **3.1.2 Met aandacht voor kwaliteitszorg**

Kwaliteitszorg is een belangrijk aandachtspunt bij het uittekenen en realiseren van onderwijs op maat. Scholen die op een kwaliteitsvolle manier aan een zorgbreed onderwijs willen werken, dienen rekening te houden met en uit te gaan van de beginsituatie. Deze is immers voor elke school verschillend. Een analyse van de beginsituatie geeft de school een scherper beeld van de schoolpopulatie en de bestaande onderwijspraktijk. Vanuit deze analyse ontstaat een concreet plan van doelstellingen en te ondernemen acties.

In het kader van het gelijke onderwijskansenbeleid moeten de betrokken scholen reeds een analyse van de beginsituatie maken (periode september – december 2002). De 1801 scholen die de komende 2 jaar nog aanvullende GOK-uren ontvangen, beschikken dus reeds over deze analyse en kunnen dus verder bouwen op het resultaat van de screening die ze uitvoerden.

De Raad Basisonderwijs benadrukt het belang van het bepalen van de beginsituatie, maar wijst regelgeving af die kan leiden tot onnodige formalisering. Wanneer een school een analyse van de beginsituatie maakt, dient ze dit te doen met respect voor het private leven van de betrokkenen.

---

<sup>3</sup> Van Heddegem, Douterlungne, Van de Velde en Ghesquière, Evaluatie van het project zorgverbreding in het basisonderwijs, HIVA-KULeuven, 2002, blz. 198

<sup>4</sup> De Jong, Kolthof en Spreij - Visie, een peiler van zorg. Onderzoek naar de relatie tussen onderwijsvisie en de kwaliteit van zorg in de basisschool – Amsterdam, 1999

In het kader van het streven naar meer autonomie voor de school en met als doel om processen van zelfevaluatie te stimuleren, pleit de raad er wel voor dat scholen voldoende worden ondersteund om, vanuit een analyse van de beginsituatie, een kwaliteitsvol zorgbeleid uit te bouwen. De pedagogische begeleiding kan een belangrijke ondersteunende rol spelen in het opzetten en begeleiden van deze processen op schoolniveau (zie ook punt 3.5.1).

Wanneer schoolteams hun visie op zorgbeleid uittekenen en concreet gestalte geven, moeten zij rekening houden met de draagkracht en de mogelijkheden van het hele team én met de draagkracht van de individuele leraren. De draagkracht realistisch inschatten is noodzakelijk om vanuit de visie een haalbare werking uit te tekenen. Een zorgbreed onderwijs zal zich dan ook geleidelijk aan ontwikkelen en langzaam groeien. Regelmatig evalueren en zo nodig bijsturen, is noodzakelijk om een kwaliteitsvolle invulling te blijven garanderen. Uit minder goed lopende initiatieven of mank lopende procedures kan geleerd worden hoe iets beter aan te pakken. Maar ook succeservaringen werken motiverend en bemoedigend om gedreven verder te werken.

## **3.2 Concretisering**

### **3.2.1 Een continuüm van zorg**

De raad gaat uit van een continuüm van zorg waarbinnen een aantal niveaus worden onderscheiden:

- De zorg voor de leerlingen in de groep blijft in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de groepsleraar. Hij blijft de spilfiguur in de zorg voor elk kind van zijn (klas)groep. Hij schept de voorwaarden en het klimaat waarin zoveel mogelijk kinderen zich optimaal betrokken voelen bij het onderwijsaanbod. Daarom dient hij ook te beschikken over de basisvaardigheden om te signaleren, te diagnosticeren en te begeleiden. Een leerlingvolgsysteem kan hierbij helpen.
- Bij overleg tussen de groepsleraar en de verantwoordelijke(n) voor de zorgcoördinatie moeten zij, met het oog op het oplossen van het probleem of het beantwoorden van de vraag, hun deskundigheid samenleggen. Vanuit deze gedeelde deskundigheid kunnen zij oplossingen zoeken en acties ondernemen. De gelijkwaardige deskundige inbreng is een belangrijk uitgangspunt om een goede relatie tussen de groepsleraar en de verantwoordelijke(n) voor de zorgcoördinatie op te bouwen. Het succes van de samenwerking wordt mee bepaald door de mate waarin de groepsleraar de samenwerking als een ondersteuning ervaart voor zijn directe werk met de leerlingen in de klas. Het is van groot belang dat de groepsleraar de ideeën die vanuit de zorgcoördinatie worden aangedragen, als waardevol ervaart en zich mee verantwoordelijk voelt voor de uitvoering ervan. Daarom moet deze samenwerking zo dicht mogelijk bij de klasvloer worden georganiseerd. “De sterkste kant van interne begeleiding ligt misschien juist wel in de mogelijkheid om met een leraar te communiceren op het moment dat deze tegen een probleem aanloopt, en gemotiveerd overleg zoekt. Een begeleider die op zulke ogenblikken de kans ziet de leraar planmatiger te laten handelen en daarbij zowel de verborgen kennis van de leraar weet aan te spreken, als kan voortbouwen op verzamelde informatie (bijvoorbeeld het leerlingvolgsysteem), vervult de begeleidingstaak optimaal. Eenvoudigweg door vragen te stellen waarmee een leraar wordt uitgedaagd om te reflecteren, om problemen helder te beschrijven en systematisch te analyseren, en door samen met hem

aanpakken te ontwikkelen. Met andere woorden, gedragsverandering bij leraren vergt planmatig handelen in mentale zin.”<sup>5</sup>

Het is tevens belangrijk om een goed zicht te hebben op de ervaring en de opgebouwde specifieke deskundigheid die in elk schoolteam aanwezig is. Wanneer deze deskundigheid wordt erkend en gewaardeerd, kan deze ook op een positieve manier worden aangewend.

- Collegiale coaching en ondersteuning van de groepsleraar, is geen gemakkelijke opdracht. Veel interne begeleiders voelen zich hier onzeker bij. Ze zijn geneigd om ad hoc oplossingen te zoeken, waardoor ze onbewust de verantwoordelijkheid bij de groepsleraar weghalen. Mede daardoor heeft men dikwijls de neiging om vooral kindgericht te werken. Leraren ervaren de problemen ook nog meestal als kindproblemen. Wanneer de verantwoordelijke voor de zorgcoördinatie suggesties geeft voor het kind, voldoet hij aan die verwachting, en hoeft de interactie van de groepsleraar niet ter discussie te worden gesteld. Als op wat langere termijn voldoende vertrouwen in de opdracht vanuit de zorgcoördinatie is opgebouwd, ontstaan meer mogelijkheden om de coachingtaak doelgericht op te nemen. Om dit vertrouwen op te bouwen en de continuïteit te garanderen is het wenselijk dat de zorgcoördinatie wordt opgenomen door ervaren personen. Ook het perspectief om de coördinatietaken gedurende een voldoende lange periode waar te nemen is belangrijk. Voortdurende wisselingen zijn nefast voor het efficiënt uitvoeren van deze opdracht.

- Wanneer problemen de draagkracht van de groepsleraar of de (klas)groep overstijgen, kan vanuit de uren zorgcoördinatie begeleiding van leerlingen worden opgenomen. Om een verantwoord inschakelen van de verantwoordelijke(n) voor de zorgcoördinatie mogelijk te maken, moet de groepsleraar zich ook bewust zijn van zijn beperkingen. De begeleiding kan individueel of in groep gebeuren en vindt zo veel mogelijk in de klas plaats. Daar waar de begeleiding in de klas niet volstaat, kan het kind individueel begeleid worden, ook buiten de klascontext. Door het opbouwen van specifieke expertise, kan men vanuit de zorgcoördinatie op die manier tegemoet komen aan specifieke vragen. Zo kunnen scholen in dit kader ook blijven opteren voor het aanvullend inschakelen van remediërend onderwijs. “Strikt genomen duidt deze term op het soort onderwijs waarin kinderen individueel of in kleine groepjes apart worden begeleid om een bepaalde achterstand of een probleem op een of ander gebied zo goed mogelijk op te lossen. Sinds 1974 belastte de taakleraar zich met deze taak. In Nederland sprak men van een ‘remedial teacher’. Ondertussen is er een evolutie gekomen in de functie van de taakleraar. Men is tot het inzicht gekomen dat goed onderwijs afhankelijk is van de afstemming van het onderwijsaanbod op de leerling. En niet omgekeerd. Ook de taakleraar begreep dat remediëren vaak de stap is die te laat komt. De klemtoon dient te liggen op preventie in de klas. Mede hierdoor bestaat de opdracht van de taakleraar ook in het ondersteunen van de groepsleraar bij het organiseren van een zorgbreed, preventief onderwijs. Een goede preventie is geënt op de kennis en ervaring die je verkrijgt door het remediërend omgaan met en begeleiden van kinderen.”<sup>6</sup> Remediëring en preventie gaan hierbij hand in hand.

- Indien ook hier onvoldoende draagkracht en expertise aanwezig is, kan men ook externe hulp inschakelen. Het centrum voor leerlingbegeleiding is terzake een belangrijk aanspreekpunt. Vanuit de zorgcoördinatie kan hier een belangrijke draaischijffunctie worden opgenomen. Ervaring leert dat de communicatie met het CLB vlotter verloopt wanneer de

---

<sup>5</sup> Van Beukering, Meijer en Roede, Interne begeleiding in het basisonderwijs. Onderzoek en praktijkvisies in perspectief – Acco Leuven/Leusden, 2001 – blz. 122

<sup>6</sup> Lief Nauwelaerts, Interne zorgbegeleider ... onmisbare schakel in de zorgverbreding in kleuter- en lagere school – Praktijkids voor de basisschool, juni 2002.

school over een rechtstreekse contactpersoon beschikt. Ook via samenwerking met het buitengewoon onderwijs kan externe expertise in de school worden binnengehaald. Het GON heeft hier steeds een hefboomfunctie vervuld. Daarnaast kan ook met andere sectoren zoals welzijn en justitie (jeugdrechtbank) worden samengewerkt. Met privé-hulpverlening dient kritisch te worden omgegaan.<sup>7</sup>

- Wanneer het continuüm van zorg in de gewone basisschool niet volstaat om het kind voldoende ontwikkelingskansen te bieden, kan een gerichte en verantwoorde doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs plaatsvinden.

### 3.2.2 Curriculumdifferentiatie

Curriculumdifferentiatie is een belangrijke sleutel om zorgbreed onderwijs te organiseren. De klemtoon moet hierbij worden gelegd op de zorg voor het opvolgen van de ontwikkeling van de individuele leerling of de leerlingengroep. Men moet m.a.w. nagaan wat een kind kan en hoever het kan geraken. Dit betekent dat kinderen die nood hebben aan extra zorg een leerlijn kunnen volgen, aangepast aan zijn/haar mogelijkheden, zonder daarbij de draagkracht van de school te overschrijden. Belangrijk is dat de leerkrachten zicht hebben op het ontwikkelingsproces. Het hanteren van een leerlingvolgsysteem is hiertoe een goed middel. Curriculumdifferentiatie betekent ook niet dat men a priori opteert voor “een ander curriculum voor andere leerlingen”. Omdat de leerdoelen voor alle leerlingen van een onderwijscyclus zijn opgesteld en in een curriculum zijn samengebracht, is het aangewezen dat het team zich baseert op dat curriculum. Voor bepaalde leerlingen kan het dan worden aangepast volgens het beheersingsniveau en met beperking van de leerinhoud tot wat voor de ontwikkeling het meest noodzakelijk is).

Het idee van curriculumdifferentiatie brengt mee dat over de verfijning van het concept eindtermen moet worden nagedacht. Het spreekt vanzelf dat hier eisen worden gesteld aan het algemeen curriculum. Het dient in ieder geval open en flexibel te zijn ondanks het feit dat het voor alle scholen en voor iedereen geldig is. Het is dus van belang om bij de formulering van de algemene leerdoelen een evenwicht te vinden tussen de algemene geldigheid en een openheid die de nodige aanpassingen mogelijk maakt. In dat verband rijzen vragen over de invulling van de autonomie van scholen. In hoeverre hebben zij controle over het curriculum dat ze aanbieden? In welke mate benutten zij de geboden ‘speelruimte’? Het komt er immers op aan het (aangeboden) leerplan aan te passen aan de specifieke kenmerken van de school, rekening houdend met de behoeften van de individuele leerling, de sociale context, enz.<sup>8</sup>

Curriculumdifferentiatie is geen gemakkelijke opdracht. Het vergt gecoördineerd teamoverleg waarbij voorafgaand aan het aanpassen van het curriculum, o.a. wordt nagegaan of maximale inspanningen zijn geleverd om alle leerlingen zoveel mogelijk alle doelen van het curriculum te helpen bereiken. Ook de mogelijkheden van het schoolteam zijn medebepalend. Via samenwerkingsverbanden met scholen voor buitengewoon onderwijs kan het team leren van de expertise die hierover in het buitengewoon onderwijs reeds aanwezig is.

---

<sup>7</sup> Advies over inclusief onderwijs, Vlaamse Onderwijsraad, 7 juli 1998, blz. 28

<sup>8</sup> Advies over inclusief onderwijs, Vlaamse Onderwijsraad, 7 juli 1998, blz. 22

### **3.3 Gevolgen voor organisatie en aanpak**

#### **3.3.1 Aanpak op drie niveaus**

De overheid opteert voor een aanpak van de zorgcoördinatie op drie niveaus: het coördineren van de zorg op het niveau van de school en de scholengemeenschap, het ondersteunen van het handelen van de leerkracht en het begeleiden van leerlingen. De Raad Basisonderwijs situeerde in zijn advies de zorgcoördinatie ook op school-, klas- en leerlingniveau. Deze drie niveaus kunnen niet van elkaar worden gescheiden. Ze interfereren voortdurend. Gezien het belang van de continuïteit, dient de verantwoordelijke voor de zorgcoördinatie deze samenhang tussen de niveaus ook bewust te stimuleren en zelf waar te maken.

#### **3.3.2 Een flexibele organisatie**

Een school die de leerlingenzorg op een adequate manier wenst uit te bouwen, heeft nood aan een flexibeler schoolorganisatie. Ook hieraan kan stapsgewijs worden gewerkt. Het decreet basisonderwijs biedt terzake heel wat mogelijkheden en laat soepele en aan de situatie aangepaste organisatievormen toe. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot andere groeperingsvormen die beter tegemoet komen aan de verschillen tussen leerlingen.

Zorgcoördinatie is ook gebaat bij een maximale mobilisering van alle deskundigheid in (en soms ook buiten) de school. Het is hierbij niet belangrijk bij wie deze deskundigheid voorhanden is, als deze kennis maar effectief wordt gebruikt bij het verhelpen van problemen. Ook om dit mogelijk te maken zijn flexibele organisatievormen noodzakelijk.

#### **3.3.3 Noodzaak tot planmatig overleg**

Om dit alles op elkaar af te stemmen is steeds meer overleg noodzakelijk. Overleg is een belangrijke voorwaarde voor een optimale zorgcoördinatie. Om dit op een efficiënte manier aan te pakken, moet de verantwoordelijke voor de zorgcoördinatie over voldoende relationele en organisatorische vaardigheden beschikken. "Daar horen ook heel wat specifieke vaardigheden bij: goed contact maken, kunnen luisteren, klankbord zijn, een lijn kunnen uitzetten, kunnen reflecteren, niet beoordelen, op het goede moment met deskundige ideeën komen, de zone van de naaste ontwikkeling kunnen inschatten, gericht zijn op het leren via experimenteren en geven van feedback, betrokkenheid bij de resultaten, zich open, eerlijk, integer en zorgzaam kunnen opstellen en kunnen 'pushen' als dat nodig is".<sup>9</sup>

Deze nieuwe aanpak vergt ook steeds meer overleg voor de groepsleraar. Dit brengt voor hem/haar een extra taakbelasting met zich mee. In vele scholen wordt het organiseren van overleg dan ook als een ernstig probleem ervaren. De raad pleit ervoor dat in het takenpakket van de groepsleraar ruimte wordt voorzien om dit overleg mogelijk te maken.

#### **3.3.4 Een geleidelijke en doelgerichte aanpak**

Elke school vult zijn zorgcoördinatie schoolspecifiek in op basis van eigen behoeften en mogelijkheden. Elke school heeft ook een ander startpunt: sommige scholen hebben reeds een lange traditie in zorgverbredend werken, anderen ontvangen voor het eerst een pakket zorguren en moeten nog een werking opstarten.

---

<sup>9</sup> Van Beukering, Meijer en Roede, Interne begeleiding in het basisonderwijs. Onderzoek en praktijkvisies in perspectief – Acco Leuven/Leusden, 2001 – blz. 120

Scholen die nu starten met het uitbouwen van een zorgbrede werking, moeten dit gefaseerd en geleidelijk, maar toch doelgericht aanpakken. Wanneer ze de beginsituatie correct inschatten, kunnen ze hierop stap voor stap verder bouwen. Hierbij moeten realistische en haalbare doelen worden vooropgesteld. Ook het creëren van voldoende draagvlak als voorwaarde om het functioneren van leraren te verbeteren, moet geleidelijk worden opgebouwd. De schoolleiding speelt hierin een belangrijke ondersteunende rol.

### **3.4 Professionalisering**

De Raad Basisonderwijs bevestigt het belang van de professionalisering van de leraren. In de initiële opleiding moeten de basisprincipes van zorgbreed onderwijs worden aangebracht. Dit kan o.m. door studenten te leren om planmatig te werken met kinderen met specifieke hulpvragen. Het leren observeren, het hanteren van observatie- en leerlingvolgsystemen en het leren interpreteren van deze gegevens, zijn belangrijke basisvaardigheden om een gedifferentieerd aanbod te leren uitwerken vanuit het ontwikkelingsniveau van het kind.

Aangezien de groepsleraar een centrale plaats blijft innemen in de aanpak van de zorgverbreding, is het noodzakelijk om in de eerste plaats te investeren in een verdere professionalisering van deze groepsleraren. Gezien het belang van afstemming kan het opzetten van teamgerichte nascholing hieraan tegemoet komen. De professionalisering van de groepsleraren zal ook worden ontwikkeld wanneer men er vanuit de zorgcoördinatie in slaagt om het handelen van de groepsleraar gericht te ondersteunen. Een belangrijk deel van de professionalisering zal dus op de werkvloer moeten plaatsvinden. De verantwoordelijke voor de zorgcoördinatie kan hierin via collegiale coaching een essentiële rol spelen. Dit is geen gemakkelijke opdracht en vraagt, behalve aanvaard worden door de collega's, ook een specifieke training (zie ook punt 3.2.1).

Naast de professionalisering van het schoolteam is er ook nood aan een gerichte professionalisering van de verantwoordelijke(n) voor de zorgcoördinatie. Dit zal in de eerste plaats moeten gebeuren door de specifieke voortgezette opleiding beter te promoten. Hierin zal men in de komende jaren voldoende moeten investeren. Daarnaast zal er ook behoefte zijn aan specifieke nascholingsinitiatieven. Ook het stimuleren van (lerende) netwerken of kwaliteitscirkels kan bijdragen tot een verdere professionalisering.

### **3.5 Ondersteuning**

#### **3.5.1 Pedagogische begeleiding**

De pedagogische begeleiding kan een belangrijke rol spelen in de ondersteuning van scholen bij het ontwikkelen van een visie op zorgbreed onderwijs en het opzetten van een zorgstructuur in de school. Er is wat dit betreft een grote behoefte aan systematiek en gestructureerde aanpak.

De Raad Basisonderwijs pleit ervoor dat de reguliere pedagogische begeleiding deze opdracht op een geïntegreerde manier opneemt. Hiervoor moeten voldoende aanvullende mankracht en middelen kunnen worden ingezet.

#### **3.5.2 Centra voor Leerlingenbegeleiding**

Als zorgcoördinatie op een goede manier wordt ingevuld, zullen scholen meer en meer de interne leerlingenbegeleiding uitbouwen. Vermits interne en externe leerlingenbegeleiding complementair zijn, moeten ze als een continuüm worden uitgebouwd. De CLB's kunnen hier op de verschillende niveaus bij worden betrokken.

Er is vooreerst de betrokkenheid op niveau van de individuele leerling en de klas. Het overleg over leerlingen in het MDO of de klassenraad neemt hier een centrale plaats in. Groepsleraar, CLB en de zorgcoördinator bespreken er de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen en gaan na hoe elk van de partners een rol kan opnemen. De CLB-medewerker kan daarbij zowel een aanbreng doen i.v.m. eventueel aanvullende diagnostiek als een consultatieve functie opnemen t.a.v. de zorgcoördinator en/of groepsleraar en/of ouders, telkens vanuit de optiek van handelingsgericht werken.

Daarnaast is het belangrijk dat op schoolniveau een overleg (bv. een cel leerlingenbegeleiding) functioneert waarin de school en het CLB samen nagaan hoe ze de zorgcoördinatie in de school en de begeleiding door het CLB best vorm kunnen geven. Dit overleg is ook voorbereidend t.a.v. het beleidscontract (inclusief de bijzondere bepalingen) dat CLB en school moeten afsluiten.

### **3.6 Interne en externe kwaliteitsbewaking**

De school is voor de (interne) kwaliteitsbewaking in eerste instantie zelf verantwoordelijk (zie ook punt 3.1.2). Via toezicht door de inspectie naar aanleiding van de schooldoorlichting, kan een externe controle plaatsvinden. De raad is geen voorstander van een aparte screening zoals dit voor de GOK-uren is voorzien. Verder bouwend op het idee om één globaal zorgbeleid uit te tekenen en te realiseren, vraagt de raad zich af of ook voor de controle, niet naar één systeem moet worden gestreefd. Dit zou kunnen betekenen dat het toezicht op de aanvullende uren ook plaatsvindt naar aanleiding van de (gewone) schooldoorlichting.

Dirk Piqueur  
secretaris

Gaby Tersago  
voorzitter